

ISKUSTVA MUZEOLŠKE ŠKOLE BRNO '90.

*Borut Rovšnik
Mestni muzej
Ljubljana*

oravska prijestolnica Brno u Češko-Slovačkoj ove je godine već četvrti put za redom ugostila slušatelje ISSOMA – Međunarodne ljetne škole muzeologije. Školovanje je trajalo od 18. srpnja do 17. kolovoza na Fakultetu za umjetnost pod

patronatom Masarykova sveučilišta u Brnu, Moravskog muzeja i češkoslovačke misije UNESCO-a. Vodi je međunarodno priznati muzeolog i ugledni muzejski teoretičar prof. dr. Zbyněk Z. Stránský, inače i predstojnik postdiplomskog studija muzeologije na Brnskom sveučilištu.

Zašto, zapravo, međunarodna muzeološka škola u Brnu?

Češko-Slovačka na području muzeoloških studija ima već dugogodišnju tradiciju. Upravo na Sveučilištu u Brnu još 1921. godine otvoreno je mjesto predavača za muzeologiju. Nakon rata, 1963. godine, na istom sveučilištu je osnovan odjel za muzeologiju, koji je od 1965. godine dalje zajedno s Moravskim muzejem iz Brna počeo s trogodišnjim postdiplomskim tečajevima muzeologije za muzejske stručnjake iz cijele Češko-Slovačke. Brnski muzeološki centar oduvijek je tijesno surađivao s međunarodnom muzejskom organizacijom ICOM, a naročito s njenim komitetom za muzeologiju (ICOFOM) i drugim istraživačkim i pedagoškim centrima u Europi. Rezultat spomenutih aktivnosti i sve većeg ugleda centra izvan granica Češko-Slovačke bio je da UNESCO Brnu povjeri formiranje međunarodne ljetne škole za muzeološke studije. Danas škola uživa popriličan ugled, što na kraju krajeva pokazuje i šarolikost sudionika iz gotovo svih europskih država, a i iz dalekog Japana, Kanade i nekih afričkih država. Ovo je jedina međunarodna škola u Europi s takvim načinom obrazovanja.

Organizacija školovanja povjerena je sekretarijatu ISSOM-a, a sa svom profesionalnom odgovornošću, znanjem i osjećajem za kontakte s ljudima školu vodi dr. Katka Tlakova. Predavanja, seminari, projekcije i razgovori simultano se odvijaju na francuskom i engleskom jeziku (do sada službeni jezici ICOMA) na fakultetu za umjetnost, dok se kontakti s praksom organiziraju u različitim muzejima u Češko-Slovačkoj i Austriji. Posjeti tim ustanovama ujedno su i prilika za uspostavljanje kontakata i razgovore s kolegama iz muzeja. Sudionici još prije početka škole dobivaju studentske materijale i odabranu bibliografiju, a osim toga svaki predavač koji sudjeluje u radu škole svoje predavanje sažme i u pisanom obliku podijeli slušateljima. Na raspolaganju je i bogata muzeološka institutska knjižnica u kojoj se odabrana literatura može kopirati.

Cjeloviti je nastavni program podijeljen u tri tečaja, tako da je tečaj A namijenjen općoj muzeologiji, a B i C tečajevi su specijalni tečajevi za usavršavanje. Namijenjeni su produblivanju znanja na području

prikupljanja, selekcije i izrade tezaurusa za muzejsku gradnju i na području muzejske komunikacije i odgoja. Škola inzistira da slušatelji najprije apsolviraju A tečaj. Specijalni B i C tečajevi do sada se nisu organizirali, no oni su u planu za 1992. godinu. Konceptualna shema tečaja opće muzeologije u biti se ne mijenja, no mijenjaju se pogledi, pristupi i interpretacije pojedinih tema, možda prije svega zbog svaki put drugačije liste predavača. Glavni tematski sklopovi koji zapravo predstavljaju sistem muzeologije kao znanstvene discipline, kakav je utemeljio Stránský, jesu: metamuzeologija (teoretske pretpostavke muzeologije kao znanosti, uklapanje muzeologije u sistem znanosti, njena uloga u kontekstu razvoja društva, znanosti i naročito muzejske prakse), povijesna muzeologija (razumijevanje današnjih zadataka muzeja sa stajališta povijesnog razvoja muzejskog fenomena), teoretska muzeologija (znači jezgru programa i opet se dijeli u teoriju selekcije, teoriju tezauracije i teoriju komunikacije) i aplikativna muzeologija (metodologija muzejskog praktičnog rada ili ukratko muzeografija). Ljetos su ovome uobičajenom konceptu dodali još novo teoretsko poglavlje muzeologije, sociološke aspekte razmišljanja o muzejskom fenomenu ili ukratko sociomuzeologiju.

Odabir predavača svakog je puta prepušten organizatorima odnosno znanstvenom i profesionalnom savjetu ISSOM-a. Treba priznati da se tokom ovih godina u Brnu izradio cijeli niz eminentnih muzeologa i teoretičara s međunarodnim ugledom, među kojima su – da spomenem samo neke – Vиноš Sofka iz Švedske, Peter van Mensch i Nizozemske, Susan Pearce iz Engleske i naš Tomislav Šola. Ove su godine organizatori bili sretne ruke, jer su u Brno privukli stručnjake i istraživače čija su razmišljanja posve dijametralna i nekonvencionalna. Na taj način škola postaje sve otvorenija arena za različite često i posve suprotne teorije, poglede i interpretacije. Tako se više ne radi samo o poučavanju i pasivnom praćenju nekoga definiranog i zatvorenog sistema znanja, već upravo suprotno, o eksperimentalnom laboratoriju ideja, gdje u konfrontaciji mišljenja, ideja i pogleda sudjeluju i predavači i slušatelji za istim stolom. Time smo već spomenuli i metodu rada. Radi se, dakle, svaki put o diskusiji o određenoj temi, za koju polazište daje predavač, a u diskusiji su više puta sudjelovali i drugi predavači. Tijekom tih su se diskusija zapravo tek otvorila sva pitanja, na koja su odgovorili svi sudionici često u veoma polemičkom, ali izrazito konstruktivnom tonu. U vezi s tim diskusijama posebno valja istaknuti tri ličnosti, koje su sve vrijeme u svojim izlaganjima pod znak pitanja stavljale relevantnost muzeologije kao znanstvene discipline. Na pitanje »Što je muzeologija?« koje se slušateljima postavilo već na početku tečaja i koje je pitanje bilo prisutno svo vrijeme trajanja škole, pokušali su odgovoriti i ugledni Kenneth Hudson, Pieter van Mensch i Tomislav Šola. Hudson je napadao muzeologiju kao znanost posvećenih zauzimajući se za šire, pa i laičke aspekte te discipline, zagrebački profesor Šola je pobijao dosadašnja nastojanja da se uspostavi neki kohezivni sistem muzeološke teorije, jer on više ne odgovara vremenu i razvoju, zauzimajući se za kibernetički pristup u muzejskom teoretskom razmišljanju. P. van Mensch je sa svojim polazištima u teoriji informacija pridonio kompleksnijem pogledu na muzejski predmet i njegovu strukturu informacija i time muzeologiji otvorio nove konceptualne i metodološke horizonte.

Ako na kraju ovog izvješća kritički sažmemo dojmove o ovogodišnjem tečaju ljetne škole muzeologije u Brnu, onda možemo reći da je tečaj bar u nekim dijelovima bio uspješan. Školi je uspjelo da za suradnju angažira stručnjake s različitim ili posve suprotnim stajalištima o osnovnim muzeološkim pitanjima, pa je tako škola postala kreativna tribina na kojoj slušatelji za svoj rad u muzejima nisu dobili konačne recepte. Nije se, dakle, radilo o klasičnom »training kursu«, već o nizu polazišta, uputa i smjernica, prema kojima bi se slušatelji trebali orijentirati sami, konfrontirajući pri tome konkretna iskustva s teoretskim razmišljanjima i informacijama bačenim na stol u Brnu. Škola je bila uspješna i u tematskom dijapazonu, jer je pokušala dotaći i temeljna pitanja smisla i postojanja muzeologije kao znanstvene discipline kao i posve praktična muzeografska iskustva. No, kod posljednjeg je donekle ponestalo daha, te je to bila jedna od mana ovogodišnjeg tečaja. Slušateljima je manjkao kontakt s praksom, s praktičnom realizacijom teoretskih dostignuća.

Poseban je naglasak bio stavljen na muzejsku komunikaciju, što se moglo vidjeti po broju predavača (muzejska prezentacija, njen jezik, metode, vrednovanje, pedagogija, obrazovna praksa) i zastupljenosti predavača iz ovog područja, te izbora posjeta muzejskih postava i izložbi. Slušatelji su imali mogućnost da se upoznaju s nekolicinom konceptualno zanimljivih češkoslovačkih iskustava na području organizacije muzeja i muzejske prezentacije (na primjer Muzej Krkonoškoga narodnog parka u Vrchlaviju) i da svoje spoznaje usporede s iskustvima nekih austrijskih muzeja u Beču i u Grazu.

Na kraju treba spomenuti i dragocjenost takvih tečajeva, zbog susreta i razmjene iskustava s kolegama iz drugih zemalja, a uspostavljaju se i osobni međunarodni kontakti putem kojih postajemo bolje obaviješteni o svakodnevnim muzejskim problemima, koji su i naši problemi, kao i o međunarodnim događajima na ovom području.

Ljetos je u radu tečaja sudjelovao ukupno 21 polaznik iz: Španjolske (6 Katalonaca), Francuske (2), Švicarske (1), Grčke (1), Sovjetskog Saveza (3), Bugarske (1) Angole (2), Japana (1), ČSFR (2) i Jugoslavije (2).

Primljeno: 6. 2. 1991.

Prijevod sa slovenskog jezika:
Lenga Kuliš

SUMMARY

Experiences from the International Museological School Brno '90

Borut Rovšnik

In the summer of 1990 the fourth International Museological Summer School was held in Brno. It was headed by the professor of museology Zbyněk Stránský, and organized by the Masaryk University, the Moravian Museum and ICOM-UNESCO. 21 participants from 10 countries attended the course. The general museology programme of the course is carried out by different prominent international museology experts every year. In the lectures and discussions various theoretical views and interpretations can be confronted. The participants can observe practical museum work by visiting Czechoslovakian museums and galleries.

ZAŠTITA PRED ISPITOM

Ksenija Marković

*Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture
Zagreb*

*ECOVAST – European council for the village and small towns
Križevci 1990., svibanj*

eset zemalja članica ECOVAST-a odgovorilo je na vrlo opširan upitnik koji im je bio poslan u vezi sa zaštitom kulturne baštine, posebno tradicijske arhitekture, starih obrta i krajolika.

Upitnik je bio formuliran na sastanku radne grupe za ruralnu arhitekturu u Mađarskoj 1989. g.¹ Iz naše zemlje odgovor nije stigao, a u preliminarnim razgovorima s prof. Vladom Ukrainičikom, predsjednikom Koordinacijskog odbora republičkih i pokrajinskih zavoda za zaštitu spomenika kulture i Zavoda za zaštitu prirode SFRJ, saznajemo da postoje različiti kriteriji u zaštiti kulturne baštine od republike do republike te je teško dobiti cjelovit odgovor na razini Jugoslavije, i bit će potrebno više vremena kako bi se formulirao odgovor.

Tema međunarodnog skupa ECOVAST-a u Križevcima od 21. do 23. svibnja 1990., bila je »Arhitektonsko nasljeđe u izvangradskom području«, a organizator skupa bio je Institut za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Odjel povijesti umjetnosti i Skupština općine Križevci.

Geografsko-povijesni prikaz sjeverozapadne Hrvatske dao je prof. dr. Drago Feletar. Uz njega pozvani predavači bili su prof. dr. Žarko Domljan, koji je govorio o umjetničkoj topografiji križevačke regije, i to o problemima metodologije istraživanja, dipl. ing. arh. Hans Peter Jeschke iz Linza govorio je o katastru kulturnih dobara Gornje Austrije metodama inventarizacije naselja u okviru odredbi Evropskog savjeta, dr. Marijan Kornecki iz Krakova o drvenoj arhitekturi Poljske, stanju i perspektivama očuvanja. Autorica članka govorila je o vinogradarskim kletima križevačke regije i drvenim kurijama kontinentalne Hrvatske te o problemu očuvanja kurija.

Radna grupa stručnjaka za ruralnu arhitekturu, podijeljena zbog brojnosti u tri podgrupe, razmatrala je probleme evidencije, kategorizacije te različite oblike ohrabivanja i poticanja pravilnog odnosa prema baštini, uz moguću financijsku, tehničku i edukacijsku pomoć.

U Hrvatskoj su konzervatori često isticali nedovoljnost pravne zaštite tradicijske arhitekture a i ostalih vrsta spomenika kulture, naročito ruralnih prostora. Zaštita ne uspijeva u mnogim segmentima očuvati kulturnu baštinu. Spomenik nije dovoljno evidentirati, kategorizirati, registrirati i pohraniti u dokumentaciju već ga valja i restaurirati in situ, izmijeniti ga eventualno na način koji je konzervatorski prihvatljiv, uz to treba naučiti primati tradiciju a i očuvati je.

Kao izvor financijskih sredstava za konzervatorske radove na spomenicima kulture preporuča se sponzorstvo. Prije financijske pomoći